

(ע"ב) אם כן מצדיה תברה, אלא טעםם דבת שלש שנים... — פירוש, אם סובר התנא כרכי שמעון שגיורת שנתגירה פחות מבת שלש מותרת לכהונה, לא היה לו לתלות הדבר באיסור — כל האסוריין לבוא בקהל [שלפי הנחת הגמרא עתה מדובר על האסוריים לבוא בקהל כהונה, כדפירוש"י מותרין לבוא זב"ז] — שהרי גם זאת המותרת לכהונה מותרת בפסולים, כי לעניין דיני גור במתורת אין חילוק בין פחות מג' ליותר פשוט, עפ"י רשות).

הכى קאמר, כל שכחן אסור לישא את בתו, ומאי ניחו... — עתה נשאר הפירוש 'כל האסוריין לבוא בקהל' — אפילו בקהל כהונה, אלא שאין מדובר על כל פסולי כהונה, וכרים ונקבות [כי או קישה מגורישה וחללה וכו'] אלא על זכרים בלבד; כל הפסול לבוא בקהל — קהל ישראל, או קהל הכהנים — שבתו אסורה לכון [שהרי הוא לעולם אינו אסור בכהנות, שלא הווחרו כשרות לганשא לפסולין] — מותרין לבוא זה בזה (כ"ג פשוט).

'గר עמוני ומואבי איכא בגיןיהו...' — והוא הדין למצרי ואדומי עד דור שלישי — מותרים בממותרת. אלא נקטו מלתא פסיקתא, מי שאין בהם חילוקי דורות. (רש"ש עפ"י משמעות התוס' ביבמות עת. וכן גרס להדייה בפסק הר"ד).
ונקטו 'עמוני ומואבי' — זכרים, אבל עמוני ומואבית — אסורות במדוד, שכן שאינן בכלל אסור 'עמוני', הרי הן בכלל 'קהל'. (שם, עפ"י יבמות סז).

דף עה

'כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו... אמר רבי יוחנן: מצרי שני איכא בגיןיהו... עמוני ומואבי איכא בגיןיהו...' — יש מפרשין שרבי יוחנן כאן חולק לפי שיטתו (ביבמות עז) שבת מצרי שני וכן בת עמוני ומואבי — כשרות לכהונה. וזהו 'כל שאתה נושא בתו' — לכון קאמר (כפרש"י).
[וריש לקיש שאוסרן לכון, יפרש שבזה נחלקו תנאים ר"ג ורשב"ג; ת"ק אסור ורבי יוסי ורשב"ג מתרים, והוא לא דבר אלא לתנאי קמא. כן פירש הרמב"ז. וכן החזיקו ודריב"א והר"ד].
ויש מקימיים הדברים אפילו לריש לקיש שאמר בת מצרי-שני ועמוני פסולות לכהונה, אעפ"כ כיוון שורעו [או כל זרעו — לרשב"ג] אינו כמותו ממש, שבר לבוא בקהל כהן, נמצאת ביאתו מטהרת ולא פוגמת, הילך אינו פסול בבייאתו את האשה (עפ"י הראב"ד).

'מה כהן גדול באلمנה שביאתו בעבירה ופוסל בה, אף כל שביאתו בעבירה פסול' — וחילל, אף על פי שאין ביאתו בעבירה [גם בכהנות], שהרי לא הווחרו כשרות להנשא לפסולין] ואינו דומה לבון גדול באلمנה — עפ"כ פוסלה, שלמדו זאת מן הכתוב אצל כהן גדול באلمנה ולא יחולל זרעו — מקיש ורעו לו, מה הוא פוסלה בבייאתו, אף זרעו (החולל) פסול את האשה בבייאתו (ביבמות טט. ורש"י שם).

השער-המלך (איוס"ב ייח, כד) רצה לפרש (לאור דברי המ"מ בדעת הראב"ד — שם ה"א) שבדבר זה עצמו נחלקו התנאים כאן; לפי תנאים קמא שלמד 'מה כה'ג שביאתו בעבירה' אכן אין פסול מכוהנה אלא כשיש איסור בביאה, ולא חילל, [והקש הוא לזרעו] — לעניין תרומה נאמר ולא לעניין אישור כהונה]. אבל רבי יוסי ורשב"ג שלמדו את הדמיון לכון גדול בזרות

אחרות — 'מה כה"ג באلمנה ש[כל] רעו פסול', לשיטתם אף חלל פסולה לכהונת. ובזה יישב כמה תמיות. אכן, שיטה זו האומرت שאין חלל פסול בביומו — כתבה המ"מ בפירוש הראב"ד 'כהה אמינה' וධאה בשתי ידים, מפני כמה וכמה תמיות. ויש להוסיף לוחשות מהמשך סוגיתנו, שהרי אמרו על אלמנת עיטה שפסולה לכהונה לכל התנאים שבבריתא, ואף לדעת המכשירים — משום ס"ס הוא. ואם נפשך לומר לבדוק שהמדובר רק על תרומה, מ"מ קשה שאמרו 'הכל מודים... מאן מיקל בהני תנאי' — רשב"ג, וקאמר כל שאותה... / ואם נפרש כנ"ל בפירוש מחלוקת התנאים, נמצא שרשב"ג אינו מיקל יותר מות"ק, אלא כל אחד מחמיר בהדא ומיקל בהדא.

'הכל מודים באלמנת עיטה שפסולה לכהונת... וכל شيء אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו. למעטוי מי?' למעטוי אלמנת עיטה — בת עיטה, מוסכם על כולם שאסורה, כי דוקא באلمנה התירו משום 'פסק ספקא', לפי שיש לה חזקת כשרות, אבל הבת הלא מלכתחילה נולדה בספק זה. וזה מה שאמרו 'כל شيء אתה נושא בתו... למעטוי אלמנת עיטה' (עפ"י Tos' כתובות יד. ושאר ראשונים).

'הכל שונה עשרה יהודין על מרבנן וכולם מותרים לבא זה בוה, ואת אמרת הלכה הרבה אליעזר?' — לא הביא סתם משנתנו אלא אמר 'הכל שונה' — כי מסתמן מתניתין היה אפשר לדחות שוו סתם ואחר כך מחלוקת ואין הלכה כסתם, אך הביא מהלל שימושו שכן הלכה. (תורה"ש. יש להעיר מדברי התוס' ביצה (ב,ב) שאם יש מחלוקת באותה משנה והדעה והרונה סתמית, אין זה בכלל 'סתם ואחר' מחלוקת').

והרי"ד כתוב שבעצם 'הכל שונה' היינו סתם מתניתין שהיתה שנייה כך מימות הראשונים, ומשום שרבי בא מבית הכלל. ולכך אמר בלשון זו — כדי לifyקה, כאמור שאין חולוק עליה.

'איפוק', רב אמר הولد שתוקי ושמואל אמר הولد ממור. תרתי למה לי? צריכא... — לפי אותן סברות המחלוקת בין הנידונים, שוב אין הכרה לומר 'איפוק', אלא רב פוסק כאן כר"א משום שרובי כשרים אצלם, משא"כ באروسה. מאידך מתייר שמואל שם לפי שיש לתלות באروس, מה שאין לומר כן בנידונו.

אלא שלא נראה לתלמיד לומר שנחalker בסבירות מהופכות, לכך עדיף לומר 'איפוק'. וכיוצא בו מציינו בכמה מקומות. (מהדרש"א. וע' בגהות חד"ל). בענין מחלוקת מהופכות מקרה לא"ה לאחר; מהרש"א כתובות עה סע"ב. [וע"י Tos' ביצה יג. בענין שתי לשונות מהופכות. וע' ב"ק ט].]

'אך — עד עשרה דורות מותר במזירות, מכאן ואילך אסור במזירות' — מכמה מקומות מבואר שעשרה דורות מהווים תקופה בפני עצמה. ולאחר עשרה דורות כבר בטל כוחו והשפיעו של הדור הקדום. (ע"ע גיטין פט. סנהדרין צד. בכורות יז).
[אפשר שזה עניין עשרה דורות מ אדם עד נח ומהן עד אברהם — שצרך היה שיגיע דור חדש לגמרי שאין בו מעבירות הראשונים].
ואפשר שמה הטעם כתבה תורה לענין ממור גם דור עשריא לא יבא — היינו אף לאחר שפסקה זוחמת הדור הראשון, אסור לבוא בקהל, וממילא שому אני שאיסורן אסור עולם כמו שאמרו ביבמות עה. (עפ"י: גליוני הש"ס; עליה יונה — עמי' שי; הגהות הרד"ל להלן ע).]

'אמר ליה אביו: מי דמי, התם גר יישן וממורת חדש, אמרי בר ישראל דקא נסיב ממורת, הכא אידי ואידי כי הדדי נינחו' — ורב יוסף סבר, שמא אחד מהם מוחזק בישראל, ויאמרו ישראלי נושא כותית (עפ"י רמב"ן).

(ע"ב) 'מקצתם... מן הקוצחים שבעם... מן הבחרים (ס"א: הקצינים) שבעם' — מצינו מהלוקת דומה, בפסקות ותאכל בקצתה המהנה (במדבר יא,א. וברש"י שם מוהספר) — מההמוקzin או מהקצינים. (רש"ש).

ע"ע ירושלמי ריש ע"ג; בראשית מז,ב 'זמקצת אחיזו' — וברש"י: מן הפחותים שבם. ע"ש. וכיוצא בו פירוש המפרשים על 'קצת העם' דבלעם (במדבר כב,א) הפחותים והערב-רב. ע"ש באוה"ח ועוד. וע' רש"י משפטים — כד,ו; ברכא לא,ה. ונראה באור הדבר עפ"י פשט, כי הן הגודלים הן הקטנים הינם בקצתה, זה למעלה וזה למטה, וככלשון הרמב"ן (ראה טו,א): 'כ' הראש והסוף יקרוא קצתה.'

דף עז

'הנושאasha כהנת צרייך לבודוק אחריה ארבע אמהות...' — בירושלמי מובא שבדיקה זו משות נתקנה, כדי שיה אדם דבק בשבטו ובמשחתו ולא ישא משפט אחר. ולשיטה זו (שכמה ראשונים נקטוה לעירך — ע' רמב"ן ר"ז ועוד) לוים וישראלים טעונים בדיקה יתרה של דור נוסף [וגרשו במשנה ללוים וישראלים' ולא לוויה וישראלית' כගוסה שלפנינו] — לפי שknosom יותר מכחניים, כי מקפידים הם פחות ביחסם. ע"ש.
ושיטת התוס' שאין צרייך בדיקה אלא כהן. ומה שניינו בסתם 'הנושאasha כהנת' — כי סתמא דמילתא אין נושא כשרה לכוהנה אלא כהן (ריש"א).
בדעת רשי נחלקו הדעות האם הרישה מדברת רק בכחן — ע' מגיד משנה איס"ב יט,יט; מהר"י בירב; תוי"ט ופנ"י.

'מאי שנא בנשי בדקין ומאי שנא בגברי לא בדקו' — נשי דכי מינצ'ו בהדי הדדי, בעריות הוא דמינצ'ו... גבריי דכי מינצ'ו בהדי הדדי, בייחסין הוא דמינצ'י, אם איתא דאייכא מלילא אית ליה קללא' — ואף על פי שפסול הגברים מתודע,Auf'כ הצריכו לבדוק אמותיהם — לפי שהעובדת שאלת נtagלה פגם אינה מהוה בדיקה' כמצוות ודוכן, אלא שאם היה פסול ידוע באיש, אין רגיל להשתתקע אצל הנשים, ורק אין צרייך לבדוק האיש עצמו, שהרי לא יצא עליו ערעור במקומו, אבל את אמותיו לא נמנעו מלבדין, שאין העדר העדרו נחשב כבדיקה ובירור, ועדין חושין לפסול הדורות הקודמים. (עפ"י חז"א אה"ע א,ב).

ולא זו בלבד שהצריכו בדיקה לאמות האבות, בדיקתן אף מגיעה דור אחד רחוק יותר מבדיקת צד האם, שהרי לא הצריכו לבדוק אם-אם-אם-אהמה, כמו שהצריכו את אם-אם-אבי-אביה ואם-אם-אבי-אהמה — שחכמים השוו מידותיהם ואמרו בכל מקום שמתחייב לבדוק, בודק שתי אמות.

(ע"ב) 'משנתינו כשקורא עליו עדער... אם קורא עליו עדער צרייך לבודוק אחריה' — ודוקא כשהערעור סתום ואני מתייחס לזמן מסוים שבו נסלה המשפחה, אבל אם העדרו מתייחס על הדור האחרון, אין צרייך בדיקה אלא עד זמן העדרו. (חו"א פד,כ.א. וכ"כ בספר אבני משפט — מובא באוצר הפוסקים אה"ע ב,ג).

אלמנת עיטה (רש"י כאן מפרש, אלמנה שנישאה לספק-חיל שנטערב במשפחה) — אמר רב הסדא: אפילו לרשותך פטולה מן הכהונה, שחריר בתו של ספק-חיל אסורה לכהן הילך גם אלמנתו פטולה, שכשעורעו פטול — פסול. ודלא כעדות רבי יהושע ורבי יהודה בן בתירא שאלמנת עיטה כשרה לכיהונה משום ספק ספק.

יש מפרשים 'אלמנת עיטה' בספק ספק ממש, כגון שנטערב ספק-חיל במשפחה, או ספק גירושה שנייה לכהן, ונולד ספק בן ט' ליראשון ספק בן ז' לאחרון (ע' בראשונים כאן וספק דכתובות). ופסק הרמב"ם (איס"ב יט, ב) שלכתיחלה לא תינשא ואם נשאת לא תצא, מפני ספק ספק. אבל אם נתערב חיל ודאי או ממור ודאי — תצא.

ולפי פירושים אלו נראה שהספק חיל פסול את האשה בバイתו לדברי הכל.

דין מהויר גירושתו משניותת ופצעו דכה, לענין פטול האשמה בバイתם — ע' ביבמות סח-טט.

דף עה

קגנ. א. האם שתוקי ואסופי מותרים בממוורת, וכן ממור בשתוkeit ואסופית? והאם שתוקי ושתוקית או אסופי ואסופית מותרים זה בזה?

ב. האם כותי מותר לישא שתוקית ואסופית או כותית?

ג. האם צאצאי הגור מותרים בממוורת?

ד. ארוסה שעיבורה, ואין ידוע אם מהארוס או מאדם זר — מה דין הولد?

א. לתנה קמא דמתניתין, וכן סובר רבי יהודה, שתוקי ואסופי מותרים בממוורת. וכן הממור בשתוkeit ואסופית (לא יבא ממור בקהל ה') — בקהל ודאי הוא שלא יבא, הא בקהל ספק יבא. עג). ורבי אליעזר אסור. ואפילו ספיקן בספיקן אסור רבי אליעזר.

אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבנן. ושמואל חולק.

א. הלכה כרב באיסוריין, הילך ספיקן בודאן או ספיקן בספיקן אסור. (ר"ה, Tos' ועוד).

ב. הר"ן כתוב שרבי אליעזר אסור משום מעלה ביוחסין, אבל מדין תורה מותר. ואין כן דעת הריטב"א.

ג. לדברי הרשב"א, אם רוב כשרים אצלה [והבועל הילך אצלה, או אף בספק מי הילך למי] — הרי הولد כשר מן הדין ואסור בממוורת מן התורה. ויש חולקים.

ובמקום שהחומר פטולים אצלה — יש לומר שלהרשב"א מותר הבן בממוורת אף מדרבנן. ואולם בישוב דברי רשי" ביבמות יש לומר שסובר שאסור מגורה דרבנן, אף"י שמדאוריתא דיןנו כמנור ודאי (עפ"י חזון איש א, ט).

ב. רב אליעזר אומר [דלא כחכמים]: כותי לא ישא כותית. (ואפילו הם באים עתה להtagיגיר ולקבל המצוות על פינו. עפ"י Tos' ורמב"ן).

והסבירו (ענ.) לפירוש טעמו כי סובר כותים גרי אמת ואיינט בקיאים בתורת גטין וקדושיםין, הילך יש לחוש לממוורות [ויש בהם גם ישראלים שאין מזורים, כגון כהנים כשרים שנטערבו בהם, הילך יש חושיםם שמא אחד מהם כשר והאחר מזור. ערמ"ז תורה"ש ומחריש"א]. ורבי ספיקן בספיקן אסור לרבי אליעזר. רב נחמן אמר רבה בר אביה: מזור מהותו ומזור מאשת אח נתערבו בהם. ורבא אמר: עבד ושפהה נתערבו בהם.

והוא הדין לנישואי כותי עם שתוkeit ואסופית ישראל, הרי אלו 'ספקין בספקון'.

ג. גור, עד עשרה דורות — מותר בממורות [כרבי יוסי שאמר קהיל גרים לא איקרי קהיל. וכן הלכה, ודלא כרבי יהודה. כדילע עב-עג]. מכאן ואילך אסור (מדרבנן, שהרואה אומר ישראל נשא ממורת). ויש אמרים: עד שישתקע שם עובdot כוכבים ממנו.

א. יש פוסקים כתנא קמא. ורמב"ם (איס"ב ט,ח) פסק כי יש אומרים' שモתר עד שישתקע שם גירותו ממנו. [ושיעור זה הוא יותר מעשורה דורות. תורה"ש]. אחד הגרים ואחד עבדים משוחזרים דין אחד לכולם. (עפ"י אה"ע ד,כב).

ב. לדברי הרמב"ם (איסורי באה ט,ט) אין הדברים אמורים אלא בגין שנשא גירות, אבל אם אחד מההורים ישראל — hari הولد בישראל כשר ואסור בממורת. וכמה הראשונים חולקים על כן. ובשלตน ערוך (אה"ע ד,כג) נקט כהרמב"ם. ובחזו"א (ה,ז) צדר שהדבר ספק להלכה, ויש מקום להתיירו בממורת ממשום 'ספק קהיל' בספק דיןיא. (וע"ע שע"מ איס"ב ט,ט; אבן"מ ד סקט"ז).

ד. ארוסה שעיברה ואין ידוע ממי [וואין עליה ריבנן שהיה מופקרת] — הولد שתוקי. ונחלקו רב ושמואל בדיינו. ושלשה הסברים נאמרו במחולקתם;

לפי הסבר אחד נחלקו האם הוא מותר בממורת (شمואל) או אסור בה (רב). והולכים הם לשיטתם האם הלכה כרבי אליעזר האוסר שתוקי בממורת או הלכה כסותם משנה 'עשרה יהוסין'. לפי הסבר אחר, מדובר בשותפות הבן מנכסי האروس משמת ואמר אבי היה (רש"ג); והשミニענו שמואל שמצואים הנכדים ממנו.

א. אפילו תפש שלא בעדים, אין תפיסתו מועילה לו מפני שהוא 'שמעא' ואין מועיל שם מיגו ב'שמעא' (ריב"א). ובטעם הדבר שאין מועילה תפיסה, יש לומר משום שההורים ואדים וזה ספק הילך אין ספק זה מוציא מיידי ודאי. ועוד יש לומר שאין כאן די דראא דמנונא, הילך אין מועילה תפיסה אף לדעת ה soberim בעלם אם תפש אין מוציאים מידו. ע' חזו"א אה"ע לח,ח.

ב. לפי לשון זו אין כאן מחולקת בין רב לשמואל, אלא כל אחד דבר על דבר אחר (תורה"ש). הסבר נוסף (וכן קיימת לן. עפ"י ר"ף רשב"א ועוד): לדברי שמואל בודקים את אמו, ואם אומרת לאروس נבעלתי וממנו הוא — נאמנת, וכרבנן גמליאל ורבי אליעזר, ואף על פה שהכל פסולים אצל מלבד האروس. (ולרב אינה נאמנת. [זה עיר על לשון רשי' ביבמות שמשמי של רב הוא ממור ודאי]. והלכה כשמואל, כי כן פסק רבא לעיל,ocabba שאלו).

[מבואר בסוגיא ביבמות מט]: שם בא עליה האروس בבית חמיו — אלו מייחסים הولد אחריו. וכן אם האروس מודה שהוא מועברת ממנו (ע' כתובות יג:)].

אם הכחישה האروس ואמר לא באתי עליה מעולם — הولد ממור, שהרי האב נאמן על בנו לומר ממור הוא. אבל האשה אינה בחזקת זונה אלא נאמנת לומר לאروس נבעלתי, ואם נישאת לכתן לא תצא. וולדת מהנה כשר (רמב"ם איס"ב ט,ז). ויש אמרים אפילו האروس מכחישה — אין הولد ממור (תורה"ז).

שיטות וחילוקים נוספים בדיין ארוסה שעיברה — ע' ביבמות סט-ע ובכתבות יד.

דף עה — עו

קנת. האם הכותים היו גרי אריות או גרי אמת? אלו כהנים נתערבו בהם? ומדוע נאסרו על ישראל לבוא בהם? האם יש לחוש להימצאות ממזורים בתוכם?

רבי ישמעאל סבר: כותים גרי אריות הן, וכהנים שנטמו בהם — כהנים פסולים היו (ויעשו להם מקצתות כהני במות — מן הקוצחים שבעם), ומושום כך נאסרו לישראל. רבי עקיבא סבר: כותים גרי אמת הם וכוהנים שנטמו בהם — כהנים כשרים היו (מקצתות מהקוצחים שבעם, הבחרים). ולכך אסרו, מפני שהיו מיבאים רק את האروسות אבל הנשואות פטרום בלבד חיליצה. ורבי עקיבא לטעמו שאמר יש מזור מהיבי לאוין, הלך יש לחוש לממזורים שבאו מאסור יבנה לשוק.

ויש אומרים [גרי אמת הן] לפי שאין בקיים בדקומי מצוות, כלומר בתורת גטין וקדושים, הלך יש לחוש לוולד הבא מאות איש — והוא שיטת רב אלעוז. רב נחמן אמר רבה בר אביה: ממודר מהותו וממודר מאשת אה נתערבו בהם, לך אסרו. (כי יש בינהם יהודאים שאינם גרים, כגון מאותם כהנים כשרים שנתערבו בהם. הלך אסורים הם במזוריים. רmb"). רבא אמר: עבד ושפהה נתערבו בהם. נמצא לדברי הכל יש חשש תערובת ממזורים בכותים, מלבד לרבי ישמעאל.

דף עו

קנת. א. הנושאasha, האם ובאיזה ציריך לבדוק ביהושה מוקדם לכך?

ב. אלו תפקידים ודברים שהעשה אותם אין ציריך לבדוק ביהושה, מפני שהוחזק על ידם כבדוק ועומד?

ג. האם מוננים גרים לתקידי שררה?

א. לסתם משנתנו, הנושאasha כהנת ציריך לבדוק אחריה ארבע אמות, שכן שמונה: אםה ואם אמה, אם אבי אםה ואמה, אם אביה ואםה, אם אביה ואםה. [ולא הצרכו לבדוק האבות אלא האמות, כי פסולין יוחסן שאצל האנשיים בדרך כלל מתפרטים על ידי מריבותיהם וכו', משא"כ בנשים]. ליהו וישראלית — מוסיפים עליין עוד אחת, כלומר דור אמותות נוספת למעלה, שכן בסך הכל שתים עשרה (רב אדא בר אהבה). במתניתא תנא: מוסיפין עליין שתי אמותות למעלה, שכן בסך הכל שש עשרה [יש לפреш כן גם במשנה, ומהו 'עוד אחת' — זוג אחת].

א. התוס' מפרשין שעיקר הבדיקה נתונה מסווג חללות, ואגב בדיקת חללות בודקים גם פסול ממזירות [ולכך ציריך לבדוק בליהו וישראלית אעפ"י שאין שייך שם חללות. מайдך אין האשאה בודקת באיש כלל, כי לא הוודה כשרות לנשאה לפסולים]. ומדובר בכהן הבא לישאה אשאה, אבל ישראל הבא לישאה אין ציריך בדיקה, שהרי גם אם אשתו חלה, ורעו כשר לכהונה, שבני ישראל מקווה טהרה לחללות. ורבנן גם כתוב שאין ציריך בדיקה אלא לצורך עבודת המקדש, לו או לבניו, אבל להאכיל בתרומה לא.

ויש אומרים (וכן גורמים במשנה) שגם לוי וישראל צריכים בדיקה ממשום ספק ממזירות ושאר פסולין קהל. ואף האשאה צריכה לבדוקו בדיקה זו. ואולם בדיקת חללות אין ציריך לבדוק אלא האיש הכהן הבא לישאה כהנת. וכן מבואר בירושלמי, שאף לוי וישראל צריכים בדיקה,